

Mindesten over Jens Vestergaard

Tale i anledning af genindvielsen af monumentet efter flytning fra anlægget til Stationsstræde, torsdag den 26. juni 2016

Af Broder Berg

Det er et fantastisk sommervejr i dag, lunt og godt og solen skinner. Ganske anderledes end dengang, i de tidlige morgentimer den 9. november 1905, hvor Jens Vestergaard skyndte sig med sin hestevogn fra gården i Gøttrup til stationen i Aars. Han skulle nå morgentoget kl. 6 til Aalborg for at deltage i et vigtigt amtsrådsmøde denne dag. Det var en af de dage i november, hvor morgentågen lå tæt. Han ankom forsinket til Aars og efterlod hestene og hestevognen ved gæstgiveriet (Aars Hotel). Han skyndte sig hen over sporene til privatbanens station, blev forvirret af den sparsomme belysning og overså derfor et rangertog, der bakkede. Han blev ramt af den bageste vogns ene buffe, væltet omkuld og flere gange kørt over af de tunge hjul, inden vognsættet kunne bringes til standsning. Højre forfod var skåret over, venstre ben kørt af noget over ved anklen, og på venstre bens lår var et åbent benbrud. Togpersonalet kom styrtende hen til stedet. Han var ved bevidsthed, gentog igen og igen at uheldet ene og alene var hans egen skyld, mens han blev bragt til læge Stefansons hus. Her blev man hurtigt klar over, at begge ben måtte sættes af. Distriktslægen fra Farsø blev hidkaldt, ligeledes Vestergaards hustru og søn. Amputationen af højre fod kunne gennemføres med succes. Mens der blev gjort klar til næste indgreb, afgik han ved døden.

Aalborg Stiftstidende bragte allerede på selve dagen en beretning om uheldet, og dagen efter kunne man læse om det i mange af landets aviser. Jens Vestergaard var forsidestof, og hans tragiske og alt for tidlige død blev således bekendtgjort i hele landet.

Hvem var denne mand, og hvilken betydning fik han for egnen?

Jens Peter Christensen Vestergaard blev født den 11. december 1847. Han voksede op på Gøttrup Vestergaard. Faderen var engageret i sognerådet, og måske var det baggrunden for, at sønnen som 27-årig i 1874 blev sognerådsmedlem og som 33-årig i 1880 medlem af amtsrådet for Aalborg Amt, en post, som han beholder indtil sin død.

”Siden blev han alt det, en mand kan blive i Danmark ved sine standsfælles stemme. Formand for sin egne landboforening (Nibe-Løgstør), formand for andelsslagteriets repræsentantskab og meget mere, bl.a. formand for statshingsteskuekommissionen for Hjørring og Aalborg Amter”, som Herning Folkeblad skrev i nekrologen.

Han engagerede sig i lokal- og landspolitik i en tid, hvor konseilspræsident Estrup faktisk satte forfatningen ud af kraft ved at regere med provisoriske finanslove, der ikke var vedtaget af Folketinget. Vestergaard udøvede formentlig sin helt egen, stille protest mod provisoriet, da han i 1886 nægtede at betale skat. Konsekvensen var, at pantefogeden med følge mødte op på gården i Gøttrup. Vestergaard afviste betalingskravet og ville ej heller fremvise husholdningens kontanter. Derpå udfærdigede pantefogeden en liste over møblementet til pantsætning. Da listen var udarbejdet, insisterede Vestergaard på, at den skulle suppleres med en protestnote, hvori han begrundede sin nægtelse af skattebetalingen med et manglende, lovgyldigt grundlag for opkrævningen. Hændelsen og noten er overleveret i et dokument på Lokalhistorisk Arkiv her i Farsø.

Måske var denne begivenhed udslagsgivende for ham til at udvide sit politiske engagement fra amtsrådet i Aalborg til Rigsdagen i København. I 1887 stillede han op som folketingskandidat i Aarskredsen for partiet Venstre og blev stemt ind. Vestergaard blev tæt knyttet til Chresten Berg (1829-1891), Venstres og bondestandens markante, parlamentariske lederfigur, der ville ”rejse frihedens fane” og kæmpe for læring, uddannelse og landdistrikternes udvikling. C. Berg dimitterede fra Ranum Seminarium i 1852, var stærkt inspireret af Grundtvigs tanker og seminariets legendariske forstander Müller. Måske var det Bergs tid i Vesthimmerland, der banede vejen for samarbejdet mellem Vestergaard og ham.

Christen Berg døde i 1891, og Vestergaard forlod Folketinget året efter, da provisorietiden sluttede. I tiden som folketingsmand var han bl.a. i 1891 medvirkende til, at en række sociale love blev vedtaget.

I 1897 vendte Vestergaard tilbage til Rigsdagen, nu som landstingmand og på et tidspunkt, hvor Venstre banede vejen til systemskiftet i 1901.

I disse år fik han formodentlig indflydelse på forhandlingerne ved realiseringen af den første jernbanelov af 1894, der regulerede anlæg og drift af privatbaner i

landet. Det fik som bekendt stor betydning for udviklingen i Farsø og det øvrige Vesthimmerland.

Som tidligere nævnt, blev han allerede i 1880, som 33-årig, medlem af amtsrådet for Aalborg Amt. Dette hverv beholdt han indtil sin død i november 1905. I maj 1905 blev han hyldet på 25-års dagen for sit virke i amtsrådet af stiftsamtmand Brun: "Hvis vi undersøger virksomheden her i rådet fra 1880 til nu og her, hvilken udvikling, der har fundet sted, ser på udgifterne til humane formål, da har vi et talende vidnesbyrd om, hvor stærkt vi er gåede frem i kultur og humanitet. Æren herfor tilkommer i høj grad landstingmand Vestergaard. Han har mange andre hverv, der forlener ham med stor autoritet og den største tillid i befolkningen".

Det humane engagement refererer bl.a. til etableringen af et sygehus i Farsø. De politiske forberedelser hertil gik i gang i 1880; 23 år efter den sidste store koleraepidemi havde hærget. Tanken var, at der skulle etableres epidemisygehuse rundt omkring i landet, således at patienter ved epidemiske sygdomme hurtigt kunne isoleres og behandles. Landvingen på det medicinske område gik stærkt: Mens man under koleraepidemien i 1853 ikke vidste sine levende råd om, hvordan sygdommen kunne bekæmpes, blev med Louis Pasteurs opdagelse af bakterien i 1884 indledt jagten efter nye behandlingsformer, der resulterede i opdagelsen af antibiotika i begyndelsen af 1900-tallet. Udviklingen skete netop i de årtier, hvor Vestergaard søgte politisk indflydelse. Den 1. november 1894 stod Farsø Sygehus klar til at modtage de første patienter.

Vi skal forestille os en meget travl mand, der skulle passe gård, hus og familie og samtidig finde tid til at engagere sig i amtsråd og landsting, foruden at varetage formandsposter i en række bestyrelser. For Vestergaard må moderniseringen af landdistriktet have stået som et af de ypperste mål. Han tilhørte selv gruppen af de gårdmænd, der tiltrak moderne institutioner og produktionsformer og engagerede sig i forbedringen af infrastrukturen.

I mindeordet om ham sagde Folketingets formand Anders Thomsen fra Havbro: "De, der har haft sæde sammen med ham i dette eller det andet høje ting, vil vidne, at han var en sjælden redelig personlighed, en dådkraftig mand, som stærkt og vedholdende arbejdede for det, han anså for at være retten. Hans modstandere vil

give ham det skudsmål, at han var en hensynsfuld mand, der altid forstod at skille sagen fra personen”.

Og i Herning Folkeblad kunne læses den 10. november 1905: ”Jens Vestergaard har ikke holdt så mange taler på Rigsdagen. Han var jo overhovedet ikke en mand af mange ord. Og folk, der måler en mand med ”Rigsdagstidendes” spalter vil sagtens derfor ikke vurdere ham højt. Men de folk, der vurderer en rigsdagsmand efter hans arbejde i udvalgene og andre steder, hvor sagerne tilrettelægges, vil sætte ham højt. Hans kolleger på Rigsdagen vil give Vestergaard det eftermæle, at han var en flittig, arbejdsom mand, en mand, hvis sunde, praktiske forstand og store indsigt på mange områder har sat spor. Men hans partifæller vil mindes ham som den, der aldrig sveg hverken sine venner eller de ideer, han havde tjent fra sin tidligste ungdom”.

Morsø Folkeblad betænkte ham den 11. november 1905 med følgende mindeord: ”Han hørte til de mænd, der er født med MÆRKET, de udvalgte mærke. Aldrig trænger de sig på, aldrig behøver de det. Medborgernes tillid finder dem endda. De kan holde sig tilbage, ja dukke sig bort, som Jens Vestergaard havde tilbøjelighed til, ... og man betror dem trygt de højstes tillidsposter.

Og al tid har han været at finde på den demokratiske og humane side, når der har været strid og afstemning. For småkårsfolk har han, den velstående gårdmand, været en god repræsentant i Aalborg Amtsråd.”

Nu står vi her i maj 2016 ved hans stenportræt, og ved at genfortælle små brikker af hans liv og gerning må vi sande, at mindsten ikke er tilfældige monumenter, klattet hen over landskabet. Mindsten er manifeste, bekendelser og bekendtgørelser over personer og bedrifter med betydning for fællesskabet. Meningen var at sætte et, i ordets fulde betydning, absolut urokkeligt minde over en mand og hans bedrifter. Men tiden går, og både manden og bedrifterne sygner hen i glemslen. Mens vi glemmer, eller ikke fik overleveret, hvorfor monumentet blev sat, forsvinder betydningen og dermed erindringen. Da stenen blev rejst i 1907 i Nørregade ved kirkegårdsdiget, var det med tanken om, at den skulle anbringes et centralt sted, synligt for alle egnens beboere. Stenen måtte senere vige pladsen for parkeringspladser og blev flyttet til søanlægget, hvor dens nye placering gjorde den mere til kunstobjekt end mindsten.

En stor tak skal derfor rettes til initiativtagerne til flytning af stenen væk fra anlægget og hen til sit nuværende sted, tilbage til et byrum, der i dag fremstår markant anderledes end i 1907. Med en ny fortælling af historien om Jens Vestergaard bliver vi mindet om forfatningskampen, om kampen for frihed, demokrati og om socialt ansvar. Det er dette minde, vi skal tage med os som formaning om, at vort samfund og demokrati ikke er givet på forhånd, men kræver engagement og virksomhed for at det kan udvikles og trives.

Tillykke med flytningen og tillykke med historien om Jens Vestergaard!

Anvendte kilder:

Dagens Nyheder, 10. november 1905

Herning Folkeblad, 10. november 1905

Morsø Folkeblad, 11. november 1905

[http://denstoredanske.dk/Dansk Biografisk Leksikon/Samfund, jura og politik/Myndigheder og politisk styre/Politiker/C. Berg](http://denstoredanske.dk/Dansk_Biografisk_Leksikon/Samfund,_jura_og_politik/Myndigheder_og_politisk_styre/Politiker/C._Berg)